

زندگی دانش

درخت حیات

سپیده‌دم هونژادی نوین

فرانسس گالتون
(۱۹۱۱ - ۱۸۲۲) را شاید بتوان از برجسته‌ترین دانشمندان نیمه دوم قرن بیستم برشمرد؛ فردی که مفهوم «انحراف معیار»- مفهومی بـرای اندازه‌گیری کمی پراکندگی داده‌ها- و «همبستگی»- معیاری برای اندازه‌گیری وابستگی دو کمیت به یکدیگر- را ابداع کرد؛ دو مفهومی که زیربنای علم‌آمارا تشکیل می‌دهد. تا جایی که به توانایی‌های ذهنی گالتون مربوط می‌شود، این دو ابداع تنها مشتتی از خروار است. گالتون که تبارش به دودمان داروین- وجود متصل می‌شد (پدر گالتون، همسر عمه چارلز داروین بود)، علاوه بر تفکر در باب سازگار وراثت صفات در طبیعت، به چگونگی انتقال صفاتی چون هوش از نسلی به نسل دیگر نیز دلبستگی پیدا کرد.

دیدگاه وراثتی گالتون، با توجه به مشاهداتی مانند نزدیکی قامت فرزندان والدین بلندقد به میانگین جمعیت، بیشتر تحت اثر «مفهوم وایازش (پسرفت) به سوی میانگین» بود؛ مفهومی آماري که گالتون خودش ابداع کرده بود. با بسط دیدگاه داروین به صفات انسان و فرض این‌که غالب صفات انسان، جزئی ژنتیکی دارند، فرضی که با دیدگاه ژنتیک مدرن نیز همخوانی دارد. گالتون تلاش برای استفاده از دانش ژنتیک برای بهبود نژاد انسان را امری منطقی قلمداد کرد و عنوانی نیز بر این علم نو گذاشت: «هونژادشناسی» (Eugenics).

پیشوند هوازیان پهلوی به معنای خوب و نیکو در برابر پیشوند eu و نژاد در برابر واژه genos یونانی به عنوان معادل فارسی این مفهوم استفاده می‌شود.

گالتون در کتاب «نبوغ ارثی» که سال ۱۳۴۷ ش / ۱۹۶۸ م منتشر شد، می‌گوید: «امیدوارم ثابت کنم وصلت مرد و زنی قابل و خالص با یکدیگر لزوماً به تولد فرزندی موفق نمی‌انجامد» (فصل ۲۲). هدف گالتون بیش از همه اثبات وراثت‌پذیری صفات و در عین حال پیچیدگی چنین فرآیندهایی است که لزوماً به شیوه‌ای مکانیکی همواره به نتیجه‌ای خاص نمی‌انجامد. با وجود قلم زیبا و دقت علمی گالتون، هونژادشناسی با دیدگاه‌های نژادپرستان ابتدای قرن بیستم درآمیخته شد و در دست افرادی که از منظر گالتون به هیچ‌وجه دارای صفات زیستی ارزشمند نمی‌بودند به ابزاری برای استحکام و تقویت دیدگاه‌های نژادپرستانه‌ای بدل شد که ایده‌هایی کهن، چون ضدیت با برخی اقوام (که به تعلیمات مارتن لوتر و حتی پیش از او بازمی‌گردد) را با افسانه نژادبرتر درآمیخت و صرفاً رختی از علم را بر آن پوشاند.

جیانگویی‌هه (Jiankui He)، پژوهشگر چینی که در دانشگاهی در شبنزن چین فعال است، پاییز امسال مدعی دستکاری ژنتیکی دوقلویی شد. او با استفاده از روش نوین کریسپر (CRISPR؛ روشی برای دستکاری دقیق ژن‌ها) نوزادی پدید آورد که نسبت به ویروس ایدز مقاوم است در حالی که قل دیگر آن دوقلو همچنان به ایدز حساس است. این دعوی برای بسیاری از پژوهشگران بسیار تکان‌دهنده بود؛ تصمیم برای انتخاب این ژن و انجام این عمل در انسان بسیار پرخطر می‌نماید؛ اما آینده را نیز به تصویر می‌کشد که در آن ثروتمندان تمام صفات مورد نظر فرزندان خود را از رنگ مو تا شکل بدن و سطح هوش با پرداخت هزینه چنین عملی بهبودبخشند!

این عصر جدید هونژادشناسی دیگر به دارا بودن صفت نیکو - سوی معیار ما برای اندازه‌گیری نیکویی صفات زیستی - وابسته نیست؛ بلکه منعکس‌کننده سطوح سرمایه در جامعه خواهد بود. تنها نکته آراش بخش در برابر سپیده‌دم این عصر تازه شاید ماهیت وراثت باشد؛ مسأله‌ای که گالتون نیز به آن پی برده بود؛ «رشته‌های بسیار در هم تنیده بزودی به گره‌هایی کوب بدل می‌شوند» (وراثت طبیعی، منتشر شده در سال ۱۳۶۸ ش / ۱۸۸۹م)

تحقیقات جنجالی دانشمند چینی تعلیق شد

جامعه علمی جهان در این هفته، هنگامی که جیانگویی‌هه ادعا کرد اولین نوزادان دستکاری ژنتیکی شده جهان را به دنیا آورده است، در بهت فرو رفت. این دانشمند چینی می‌گوید با استفاده از روش ویرایش یا اصلاح ژن موسوم کریسپر کاس ۹ (CRISPR Cas9)، ژن یک جفت نوزاد دختر دوقلورا ویرایش کرده است تا آنها را نسبت به ویروس اچ‌آی‌وی مقاوم تر کند. دانشمندان در سراسر جهان این کار را غیر اخلاقی نامیده‌اند. اکنون گزارش‌ها حاکی از این است که دولت چین تحقیقات وی را متوقف کرده است./ اسپنا

سبقت ایران از ترکیه و رژیم صهیونیستی در حوزه سلول‌های بنیادی

سورنا ستاری، معاون علمی و فناوری ریاست جمهوری در اختتامیه سومین کنگره بین المللی علوم و فناوری‌های سلول‌های بنیادی و پزشکی بازساختی گفت: اکنون شرکت‌هایی در حوزه‌های زیست فناوری و پزشکی بازساختی در کشور ایجاد شده که از دل دانشگاه‌ها خارج شده‌اند. امروزه ایران گوی سبقت را در علوم و فناوری سلول‌های بنیادی از ترکیه و رژیم اشغالگر قدس ربوده است./ مهر